

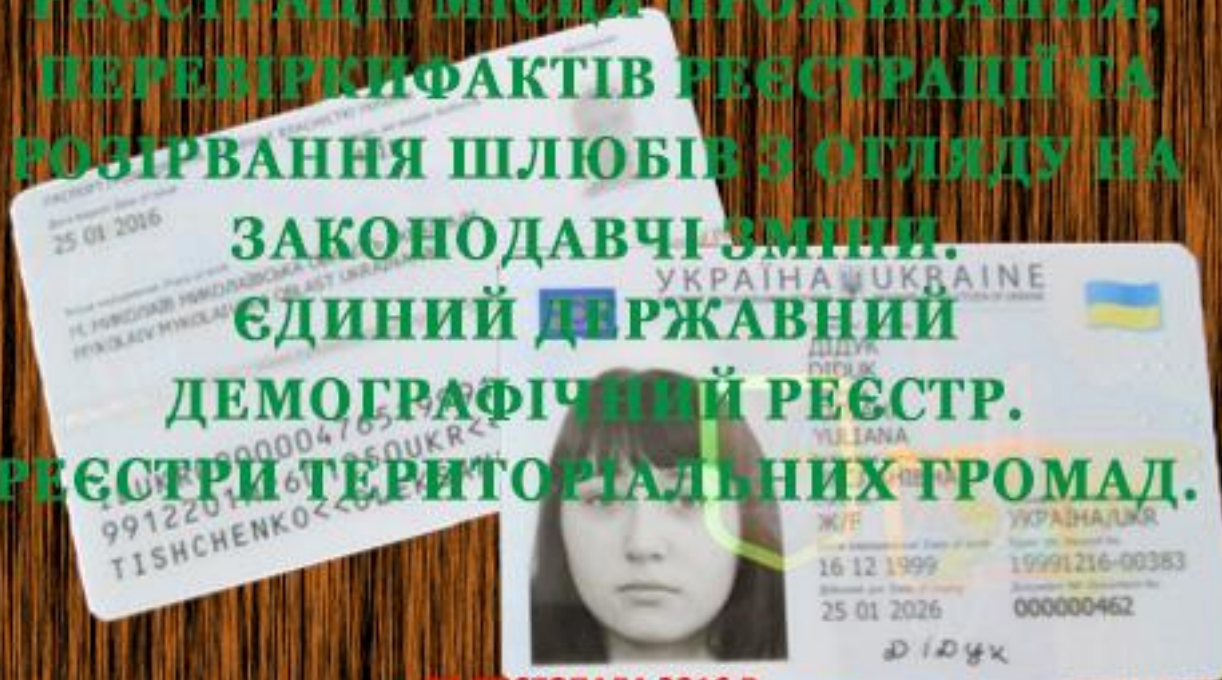

НОТАРІАЛЬНА ПАЛАТА УКРАЇНИ

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ**

**ВСТАНОВЛЕННЯ НОТАРІУСОМ ОСОБИ
ЗА БІОМЕТРИЧНИМИ ПАСПОРТАМИ
(ID-КАРТКАМИ), ВИЗНАЧЕННЯ
РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ,
ПЕРЕВІРКИ ФАКТІВ РЕЄСТРАЦІЇ ТА
РОЗІРВАННЯ ШЛЮБІВ З ОГЛЯДУ НА
ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ.**

**ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ДЕМОГРАФІЧНИЙ РЕЄСТР.
РЕЄСТРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.**

13 листопада 2016 р.

М. КОЗІВ

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ НОТАРІАЛЬНОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

ВСТАНОВЛЕННЯ НОТАРІУСОМ ОСОБИ ЗА БІОМЕТРИЧНИМИ ПАСПОРТАМИ (ID-КАРТКАМИ) ВИЗНАЧЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ПЕРЕВІРКИ ФАКТІВ РЕЄСТРАЦІЇ ТА РОЗІРВАННЯ ШЛЮБІВ З ОГЛЯДУ НА ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ ЄДИНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ДЕМОГРАФІЧНИЙ РЕЄСТР РЕЄСТРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

ЗМІСТ

1. Правове регулювання та особливості переходу на паспорти (інші документи, що посвідчують особу) нового зразка	3
2. Документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус з урахуванням нововведень.....	7
3. Особливості встановлення особи при вчинення нотаріальної дії та виконанні функцій державного реєстратора нотаріусами, визначення місця проживання	26
4. Особливості перевірки фактів реєстрації та розірвання шлюбів з огляду на законодавчі зміни	36
5. Єдиний державний демографічний реєстр. Реєстри територіальних громад.	40

1. Правове регулювання та особливості переходу на паспорти (інші документи, що посвідчують особу) нового зразка

05 липня 2012 року в Україні розпочато процес впровадження ряду змін щодо видачі та обігу документів, які посвідчують особу або її спеціальний статус, а саме було прийнято Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» № 5067-VI від 05 липня 2012 р., що набрав чинності 06 грудня 2012 року та визначає правові та організаційні засади створення та функціонування Єдиного державного демографічного реєстру та видачі документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також права та обов'язки осіб, на ім'я яких видані такі документи.

Відповідно до цього Закону було розпочато роботи із запровадження Єдиного державного демографічного реєстру, оформлення і видачі документів, що посвідчують особу, в тому числі паспорта громадянина України, що містять безконтактний електронний носій із біометричними даними власника документу, в регіонах та інфраструктурі його функціонування, визначено перелік документів, які можуть містити безконтактний електронний носій.

Однак для впровадження документів з безконтактними носіями потрібно було також прийняти нормативно-правові акти, які б визначали порядок видачі документів нового зразка, містили сам зразок, тощо.

В 2013 році була прийнята Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання виконання Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» від 13 березня 2013 р. № 185, якою було затверджено зразки таких документів та порядок їх видачі. Однак на підставі Постанови Кабінету Міністрів України № 415 від 12.06.2013р. «Про зупинення дії постанови Кабінету Міністрів України від 13 березня 2013 р. № 185» її дію було зупинено. Це призупинило можливість видачі документів з безконтактними носіями до кінця 2014 року.

В 2014 році Кабінет Міністрів України прийняв ряд нормативно-правових актів щодо кожного виду документа, що посвідчують особу, для визначення порядку його видачі та оформлення.

До них відносяться:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення **паспорта громадянина України**» від 25 березня 2015 р. № 302.

Відповідно до змісту цього акту початок оформлення і видачі паспорта громадянина України з безконтактним електронним носієм та паспорта громадянина України, що не містить безконтактного електронного носія, був призначений на 1 січня 2016 р.

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення **паспорта громадянина України для виїзду за кордон**, його тимчасового затримання та вилучення» від 7 травня 2014 р. № 152.

Відповідно до змісту цього акту початок оформлення і видачі паспорта громадянина України для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм та паспорта громадянина України для виїзду за кордон, що не містить безконтактного електронного носія, був призначений на 1 січня 2015 р.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення **посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм**» від 7 травня 2014 р. № 153.

Відповідно до змісту цього акту початок виготовлення, оформлення і видачі посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм, був призначений на 1 січня 2015 р.

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення **проїзного документа біженця з безконтактним електронним носієм**» від 7 травня 2014 р. № 154

Відповідно до змісту цього акту початок виготовлення, оформлення і видачі проїзного документа біженця з безконтактним електронним носієм був призначений на 1 січня 2015 р.

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення посвідчення **члена екіпажу**» від 12 листопада 2014 р. № 622

Відповідно до змісту цього акту початок оформлення і видачі посвідчення члена екіпажу був призначений на 1 січня 2015 р.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про **посвідчення особи моряка**» від 26 червня 2015 р. № 441

Відповідно до змісту цього акту початок оформлення і видачі посвідчення особи моряка був призначений на 1 січня 2015 р.

7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка та технічного опису бланка **дипломатичного паспорта України з безконтактним електронним носієм**» від 23 вересня 2014 р. № 487

Відповідно до змісту цього акту початок оформлення і видачі дипломатичного паспорта України з безконтактним електронним носієм був призначений на 1 січня 2015 р.

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка та технічного опису бланка **службового паспорта України з безконтактним електронним носієм**» від 23 вересня 2014 р. № 486

Відповідно до змісту цього акту початок оформлення і видачі службового паспорта України з безконтактним електронним носієм був призначений на 1 січня 2015 р.

9. Інші підзаконні нормативно-правові акти.

Відповідно до Закону України від 14 липня 2016 р. № 1474-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» з **1 жовтня 2016 року** в Україні запроваджується ряд змін у сфері **видачі паспортів у формі картки всім громадянам, а також** встановлюється новий перехідний період для видачі документів нового зразка.

26 жовтня 2016 року Кабінетом Міністрів України прийнято відповідну Постанову № 745 «**Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 302**» з метою приведення останньої у відповідність до законодавства, яке регулює порядок видачі документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України.

Зокрема, Постановою від 26 жовтня 2016 року було затверджено зразки бланку паспорта у формі картки, технічний опис, а також порядок оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України були приведені у відповідність до вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальних статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України».

Крім того, після прийняття зазначеного акта паспорт громадянина України буде:

- видаватися центрами надання адміністративних послуг;
- виготовлятися тільки у формі картки, що містить безконтактний електронний носій;
- видаватися кожному громадянину України, який досяг чотирнадцятирічного віку;
- оформлюватися для осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку, на чотири роки, а особам, які досягли вісімнадцятирічного віку, – на кожні 10 років;
- містити інформацію про податковий номер (реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків) або повідомлення про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків.

З початку листопада 2016 року підрозділи Державної міграційної служби України (далі – ДМС) приймають заяви на оформлення паспорта громадянина України у формі картки за новими правилами, ухваленими Урядом.

Запровадження паспорта-картки громадянина України розпочалося у січні 2016 року, і до 01 жовтня 2016 року нові паспорти видавалися лише особам, **які**

досягли **16-річного віку** та оформлювали паспорт **вперше**. Всього в Україні за даними ДМС оформлено вже понад 190 тисяч нових паспортів.

З метою уникнення черг навколо оформлення нових паспортів, Кабінетом Міністрів України було прийнято рішення щодо оформлення паспорта-картки лише у певних випадках. Відповідно до нових правил, паспорт картка оформлюватиметься **як перший паспорт з 14 років, а також особам, які змінили прізвище, втратили, пошкодили паспорт, або звертаються для вклеювання фотокартки по досягненню 25- та 45-ти річного віку.**

Необхідне обладнання планується встановити до кінця 2016 року. Після цього очікується, що всі 600 підрозділів ДМС зможуть оформлювати новий документ, однак на сьогоднішній день цим займається виключно 330 підрозділів.

Окрім того найближчим часом мають розпочати прийом заяв на оформлення паспорта-картки центри надання адміністративних послуг (ЦНАП).

До забезпечення всіх підрозділів ДМС обладнанням для оформлення паспортів нового зразка у підрозділах, де таке обладнання відсутнє, тимчасово видаватиметься паспорт у формі книжки старого зразка.

Обов'язкова заміна документів законодавством не передбачена, як наслідок всі раніше видані документи будуть чинними до завершення строку їх дії.

Тому, добровільна (за бажанням) заміна документів тимчасово обмежена виключно з **метою** уникнення черг та проявів корупції при наданні послуги.

Перший паспорт громадянина України видається безкоштовно, за заміну та відновлення документа необхідно сплатити адміністративний збір, розмір якого складає 279 грн. При цьому, місцеві громади наділені повноваженнями щодо часткового або повного звільнення від оплати вартості послуги окремих категорій осіб. Окрім того, для оформлення паспорта-картки не потрібно подавати фотографії, як це відбувалося раніше.

Серед важливих нововведень, які набули чинності з 1 жовтня – нанесення на паспорт-картку номера облікової картки платника податків (що має прибрати з гаманців українців паперові довідки з податкової), а також електронний цифровий підпис для осіб, яким виповнилось 18 років.

2. Документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус з урахуванням нововведень

Відповідно до частини 1 статті 13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» № 5492-VI від 05.07.2012 р. (далі – Закон № 5492-VI), визначено **назви та види документів, що оформлюються із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру (далі – Реєстру)**, які відповідно до їх функціонального призначення поділяються на:

1) документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України:

- а) паспорт громадянина України;
- б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- в) дипломатичний паспорт України;
- г) службовий паспорт України;
- ґ) посвідчення особи моряка;
- д) посвідчення члена екіпажу;
- е) посвідчення особи на повернення в Україну;
- є) тимчасове посвідчення громадянина України;

2) документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:

- а) посвідчення водія;
- б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- в) посвідка на постійне проживання;
- г) посвідка на тимчасове проживання;
- ґ) картка мігранта;
- д) посвідчення біженця;
- е) проїзний документ біженця;
- є) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- ж) проїзний документ особи, якій надано додатковий захист.

Дані документи є власністю України.

Згідно із частиною 3 даної статті паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичний паспорт України, службовий паспорт України, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, посвідка на постійне проживання, посвідка на тимчасове проживання, посвідчення біженця, проїзний документ біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, проїзний документ особи, якій надано додатковий захист, картка мігранта **містять безконтактний електронний носій**.

Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 3 Закону № 5492-VI:

безконтактний електронний носій – це імплантована у бланк документа безконтактна інтегральна схема для внесення персональних даних, параметрів, у тому числі біометричних, що дає змогу здійснювати комплекс заходів, пов'язаних

з верифікацією особи, та може використовуватися як засіб електронного цифрового підпису у випадках, передбачених законом;

біометричні дані – це сукупність даних про особу, зібраних на основі фіксації її характеристик, що мають достатню стабільність та істотно відрізняються від аналогічних параметрів інших осіб (біометричні дані, параметри відцифрований підпис особи, відцифрований образ обличчя особи, відцифровані відбитки пальців рук).

Законом гарантується **право на відмову** від внесення відцифрованих відбитків пальців рук до безконтактного електронного носія, що міститься у паспорті громадянина України. Таке право реалізується шляхом подання заяви відповідному уповноваженому суб'єкту про внесення або відмову від внесення відцифрованих відбитків пальців рук особи до безконтактного електронного носія.

Форма кожного документа встановлюється Законом № 5492-VI та визначається у статті 14.

Зокрема передбачено, що документи залежно від змісту та обсягу інформації, яка вноситься до них, виготовляються у формі **книжечки або картки**, крім посвідчення на повернення в Україну, що виготовляється у формі **буклета**.

Документи у формі книжечки на всіх паперових сторінках та на верхній частині обкладинки міститимуть серію та номер документа, виконані за технологією лазерної перфорації. Персоналізація документів у формі книжечки здійснюється за технологією лазерного гравіювання та лазерної перфорації. Персоналізація документів у формі картки виконується за технологією термодруку або лазерного гравіювання. Персоналізація документів здійснюється централізовано у Державному центрі персоналізації документів. Відцифрований образ обличчя особи в документах у формі книжечки розміщується на сторінці даних і виконується за технологією лазерного гравіювання та дублюється в центрі сторінки даних за технологією лазерної перфорації.

До документів осіб, які в установленому законом порядку визнані **недієздатними, та осіб, які не досягли чотирнадцятирічного віку**, відцифрований підпис не вноситься, а **осіб з фізичними вадами** вноситься за їхнім бажанням.

Вимоги до бланків документів та їх форми встановлено у статті 15 Закону № 5492-VI.

Зокрема бланки документів, які містять безконтактний електронний носій, виготовлятимуться відповідно до вимог державних (національних) та міжнародних стандартів та з урахуванням рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) і матимуть ступінь захисту, що унеможливило їх підроблення. Бланки документів, які не містять безконтактного електронного носія, виготовлятимуться відповідно до вимог державних (національних) та міжнародних стандартів з відповідним ступенем захисту, що унеможливило їх підроблення. Обидва типи документів виготовлятимуться виключно за зразками та технічними описами, які затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Бланки документів у формі книжечки за конструкцією є зшитою обрізною книжечкою обсягом від 8 до 64 сторінок із вшитою сторінкою даних між лівим форзацом та першим паперовим аркушем. Паперові аркуші бланка документа у формі книжечки, починаючи з другої сторінки, повинні мати нумерацію сторінок, а перша сторінка повинна містити порядковий номер бланка, які виконуються друкарським способом.

Бланки документів, в які імплантовано безконтактний електронний носій для внесення персональних даних, біометричних даних, параметрів та іншої інформації про особу, повинні бути виконані багатокомпонентним захисним друком, містити символ електронного документа, інформацію про підприємство, на якому виготовлено бланк документа, зображення малого Державного Герба України.

Бланки документів у формі картки виготовляються з полімерних матеріалів, які за фізичними характеристиками підлягають лазерній персоналізації і гравіюванню відповідно до державних (національних) та міжнародних стандартів, і містять безконтактний електронний носій (у випадках, передбачених цим Законом) та номер бланка.

З урахуванням змін до законодавства доцільно звернути увагу на те, з якими вимогами оформлюються та будуть оформлюватися документи, що посвідчують особу в Україні з 01 жовтня 2016 року.

2.1. Паспорт громадянина України (далі – паспорт) відповідно до Закону № 5492-VI та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 302 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 745) є документом, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України.

Паспорт виготовляється у формі картки, що містить безконтактний електронний носій.

Кожен громадянин України, який досяг **14-річного віку**, зобов'язаний отримати паспорт.

Паспорт оформляється особам, які не досягли **18-річного віку**, на **чотири роки**, а особам, які досягли **18-річного віку**, – на кожні **10 років**.

У разі **втрати або викрадення** паспорта особі замість **втраченого** або **викраденого** оформляється та видається новий паспорт.

Обмін паспорта здійснюється у разі:

1) зміни інформації, внесеної до паспорта (крім додаткової змінної інформації);

2) отримання реєстраційного номера облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків (РНОКПП) або повідомлення про відмову від прийняття зазначеного номера (за бажанням);

3) виявлення помилки в інформації, внесеній до паспорта;

4) закінчення строку дії паспорта;

5) непридатності паспорта для подальшого використання;

6) досягнення 25- чи 45-річного віку особою, яка має паспорт зразка 1994 року (за бажанням).

Оформлення (у тому числі замість втраченого або викраденого), обмін паспорта здійснюється територіальними органами/територіальними підрозділами ДМС через Головний обчислювальний центр Єдиного державного демографічного реєстру (далі – Головний обчислювальний центр Реєстру) у взаємодії з Державним центром персоналізації документів державного підприємства «Поліграфічний комбінат «Україна» по виготовленню цінних паперів» (далі – Центр).

Відповідно до частини 7 статті 21 Закону № 5492-VI до паспорта громадянина України вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) ім'я особи;
- 4) стать;
- 5) громадянство;
- 6) дата народження;
- 7) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 8) номер документа;
- 9) дата закінчення строку дії документа;
- 10) дата видачі документа;
- 11) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 12) місце народження;
- 13) відцифрований образ обличчя особи;
- 14) відцифрований підпис особи;

15) податковий номер (реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків) або повідомлення про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган). У разі наявності повідомлення про відмову від реєстраційного номера облікової картки платника податків проставляється слово «відмова».

Паспорт громадянина України містить написи українською та англійською мовами, а також напис українською мовою: «Паспорт громадянина України є власністю України».

До безконтактного електронного носія, що міститься у паспорті громадянина України, який досяг вісімнадцятирічного віку, вносяться засоби електронного цифрового підпису в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

До безконтактного електронного носія, що міститься у паспорті громадянина України, вноситься додаткова (змінна) інформація.

Додаткова змінна інформація:

- 1) про місце проживання;
- 2) про народження дітей;
- 3) про шлюб і розірвання шлюбу;
- 4) про зміну імені;

5) у разі наявності інформація про податковий номер (реєстраційний номер облікової картки платників податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків) або повідомлення про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган);

б) про місце роботи та посаду (у разі оформлення посвідчення члена екіпажу).

ЗРАЗОК бланка паспорта громадянина України з безконтактним електронним носієм, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 302 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 р. № 745) Додаток 1.

Лицьовий бік

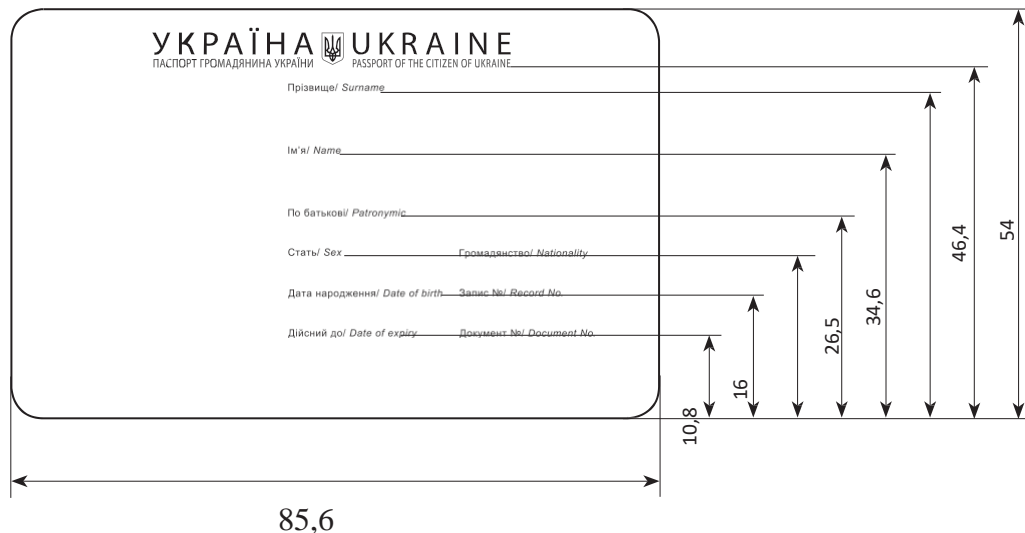

Зворотній бік

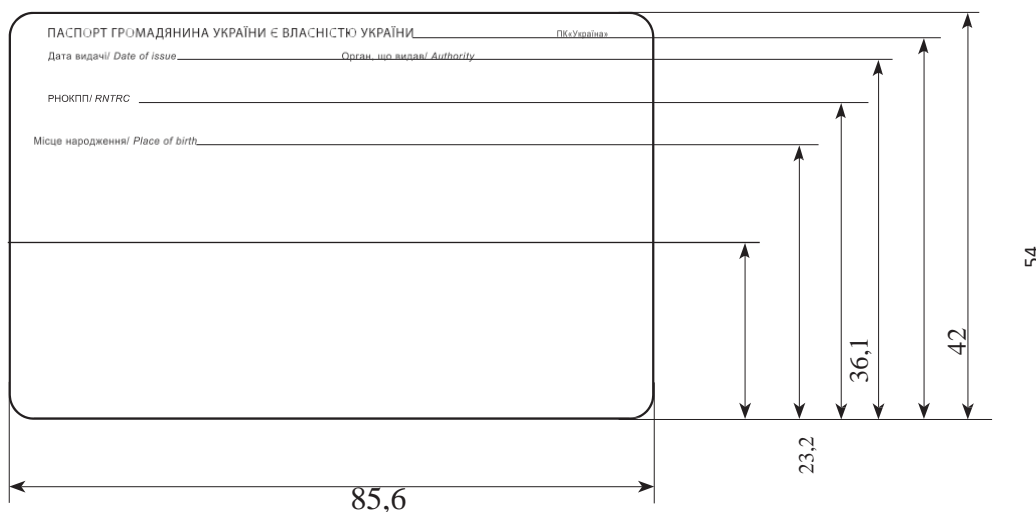

СХЕМАТИЧНА ДІАГРАМА бланка паспорта громадянина України з безконтактним електронним носієм. Розміри на схематичній діаграмі паспорта зазначені без урахування допустимих технологічних відхилень під час виробництва

Лицьовий бік

Зворотний бік

Технічний опис бланка паспорта громадянина України з безконтактним електронним носієм затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 302 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2015 р. № 1042, зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2016 року № 745), Додаток 2.

Бланк паспорта громадянина України (далі – паспорт) виготовляється у **формі пластикової картки типу ID-1**, що містить безконтактний електронний носій. Формат картки становить 54 x 85,6 міліметра та може мати допустимі відхилення відповідно до стандарту.

2.2. Паспорт громадянина України для виїзду за кордон у відповідності до статті 22 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу, підтверджує

громадянство України особи, на яку він оформлений, і дає право цій особі на виїзд з України і в'їзд в Україну, видається у порядку, встановленому Кабінету Міністрів України.

Кожен громадянин України не може мати більше **двох паспортів** громадянина України для виїзду за кордон.

Паспорт громадянина України для виїзду за кордон оформляється особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, на **чотири роки**, а особам, які досягли шістнадцятирічного віку, - на **10 років**.

Виготовляється у формі книжечки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та складається з м'якої обкладинки, 32 сторінок та сторінки даних.

До паспорта громадянина України для виїзду за кордон вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) громадянство;
- 8) дата народження;
- 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 10) стать;
- 11) місце народження;
- 12) дата видачі документа;
- 13) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 14) дата закінчення строку дії документа;
- 15) відцифрований образ обличчя особи;
- 16) відцифрований підпис особи;

17) дані про перебування на консульському обліку (за бажанням особи або її представника, представника закладу, який виконує функції опікуна чи піклувальника над особою). При чому, внесення відомостей в частині, що стосується оформлення виїзду на постійне проживання за кордон, здійснюється у встановленому законодавством порядку.

За письмовим клопотанням заявника, а стосовно осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, – їхніх батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників або інших представників у такому паспорті може бути зазначена також додаткова змінна інформація, передбачена Законом № 5492-VI.

Порядок оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07 травня 2014 р. № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання,

вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення».

2.3. Дипломатичний паспорт України у відповідності до статті 23 Закону № 5067-VI є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України та надає право такій особі на виїзд з України і в'їзд в Україну, оформляється і видається у порядку, встановленому Президентом України, виготовляється у формі книжечки (з обкладинкою зеленого кольору), правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та складається з м'якої обкладинки, 32 сторінок та сторінки даних.

До дипломатичного паспорта України вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) громадянство;
- 8) дата народження;
- 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 10) стать;
- 11) місце народження;
- 12) дата видачі документа;
- 13) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 14) дата закінчення строку дії документа;
- 15) відцифрований образ обличчя особи;
- 16) відцифрований підпис особи.

Зразок та технічний опис бланка дипломатичного паспорта України з безконтактним електронним носієм затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка та технічного опису бланка дипломатичного паспорта України з безконтактним електронним носієм» від 23 вересня 2014 р. № 487.

2.4. Службовий паспорт України у відповідності до статті 24 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України та надає право такій особі на виїзд з України і в'їзд в Україну, є дійсним для виїзду з України в усі держави світу та повернення в Україну з усіх держав світу, оформляється і видається у порядку, встановленому Президентом України, виготовляється у формі книжечки (з обкладинкою сірого кольору), правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та складається з м'якої обкладинки, 32 або 64 сторінок і сторінки даних.

До службового паспорта України вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;

- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) громадянство;
- 7-¹) дата народження;
- 8) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 9) стать;
- 10) місце народження;
- 11) дата видачі документа;
- 12) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 13) дата закінчення строку дії документа;
- 14) відцифрований образ обличчя особи;
- 15) відцифрований підпис особи.

Зразок та технічний опис бланка службового паспорта України з безконтактним електронним носієм затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка та технічного опису бланка службового паспорта України з безконтактним електронним носієм» від 23 вересня 2014 р. № 486.

2.5. Посвідчення особи моряка у відповідності до статті 25 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу, оформляється і видається громадянину України, який може обіймати будь-яку посаду на борту судна (крім військового судна) або працевлаштований на будь-яку посаду на борту судна (крім військового судна), зареєстрованого в Україні чи в інших державах.

Посвідчення особи моряка може бути видано будь-якій особі, яка звернулася за посвідченням особи моряка та працює на борту судна, зареєстрованого в Україні, або яка перебуває на обліку осіб, які шукають роботу, в центрі зайнятості та може обіймати будь-яку посаду на борту судна (крім військового судна).

Посвідчення особи моряка дає право його власнику на виїзд з України і в'їзд в Україну на судні, членом екіпажу якого він є, а також на виїзд з України і в'їзд в Україну в індивідуальному порядку під час прямування чи переходу на інше судно, списання з судна.

Посвідчення особи моряка не може бути використано на території України чи інших держав для укладення правочинів та здійснення приватних поїздок за кордон, не пов'язаних з виконанням трудових обов'язків.

Посвідчення особи моряка видається не більше ніж на 10 років, виготовляється у формі книжечки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та складається з м'якої обкладинки, 32 сторінок і сторінки даних, оформлення, видача, обмін посвідчення особи моряка здійснюються капітаном морського порту в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, але не раніше 16 річного віку.

До посвідчення особи моряка вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) громадянство;
- 8) дата народження;
- 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 10) стаття;
- 11) місце народження;
- 12) дата видачі документа;
- 13) капітан морського порту, який видав документ (код);
- 14) дата закінчення строку дії документа;
- 15) відцифрований образ обличчя особи;
- 16) відцифрований підпис особи.

Порядок оформлення, видачі, обміну, повернення державі та знищення посвідчення особи моряка, зразок бланка посвідчення особи моряка, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про посвідчення особи моряка» від 26 червня 2015 р. № 441, який поки не містить безконтактний електронний носій.

2.6. Посвідчення члена екіпажу у відповідності до статті 26 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України і видається громадянину України, який належить до складу екіпажу повітряного судна, відноситься до осіб льотного екіпажу та екіпажу пасажирського і вантажного салону, осіб авіаційного персоналу, які не належать до складу екіпажу, але забезпечують виконання технологічних процесів перевезення та виконання видів польотів або авіаційних робіт чи технічне обслуговування повітряних суден у позабазових аеропортах, дає право особі, якій його оформлено, на виїзд з України і в'їзд в Україну з метою виконання службових обов'язків, екіпажу виготовляється у формі картки, що містить безконтактний електронний носій, оформляється і видається уповноваженим органом з питань цивільної авіації у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України

Посвідчення члена екіпажу не може бути використано на території України громадянином України, якому його оформлено, для вчинення правочинів та здійснення приватних поїздок за кордон, не пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

До посвідчення члена екіпажу вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) ім'я особи;
- 4) стаття;
- 5) громадянство;
- 6) дата народження;

- 7) місце роботи (код);
- 8) посада;
- 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 10) номер документа;
- 11) дата закінчення строку дії документа;
- 12) відцифрований образ обличчя особи;
- 13) відцифрований підпис особи;
- 14) уповноважений орган, що видав документ, та відцифрований підпис посадової особи;
- 15) місце видачі.

Зразок бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення посвідчення члена екіпажу затверджено Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення посвідчення члена екіпажу» від 12 листопада 2014 р. № 622.

2.7. Посвідчення особи на повернення в Україну у відповідності до статті 27 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу, підтверджує громадянство України (крім випадків, видачі особам без громадянства, які мають право на постійне проживання в Україні, іноземцям та особам без громадянства, яких визнано біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, у разі втрати ними під час перебування за кордоном виданих в Україні документів, що посвідчують особу та дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну), дає право на в'їзд в Україну, оформляється і видається ЗДУ громадянам України **у разі:**

- 1) втрати під час перебування за межами України документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України та надають право такій особі на виїзд з України і в'їзд в Україну;
- 2) якщо строк дії таких документів закінчився;
- 3) якщо встановлено, що такий документ є недійсним з інших причин;
- 4) якщо громадянин України не оформлював документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України та/або надають право такій особі на виїзд з України і в'їзд в Україну.

Строк дії посвідчення особи на повернення в Україну визначається посадовою особою ЗДУ, відповідальною за його видачу, виходячи з реальної можливості повернення особи в Україну, але не може перевищувати 30 днів.

До посвідчення особи на повернення в Україну вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) громадянство;

- 8) дата народження;
 - 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
 - 10) стать;
 - 11) місце народження;
 - 12) дата видачі документа;
 - 13) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
 - 14) дата закінчення строку дії документа;
 - 15) фотокартка особи;
 - 16) підпис особи.
- Не містить безконтактний електронний носій.

2.8. Тимчасове посвідчення громадянина України у відповідності до статті 28 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України і видається особі, яка досягла чотирнадцятирічного віку, набула громадянства України та взяла зобов'язання припинити іноземне громадянство протягом двох років з дня набуття громадянства України, на строк до двох років.

У разі видачі тимчасового посвідчення громадянина України заявнику повертається паспортний документ або документ, що його замінює та посвідчує особу заявника.

До тимчасового посвідчення громадянина України вноситься така інформація:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) громадянство;
- 8) дата народження;
- 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 10) стать;
- 11) місце народження;
- 12) дата видачі;
- 13) дата закінчення строку дії документа;
- 14) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 15) місце проживання;
- 16) відцифрований образ обличчя особи;
- 17) відцифрований підпис особи.

До тимчасового посвідчення громадянина України за письмовим клопотанням заявника може бути внесена додаткова змінна інформація, передбачена цим Законом.

Тимчасове посвідчення громадянина України здається розпоряднику Реєстру за місцем проживання заявника в Україні, а в разі постійного проживання

заявника за кордоном – ЗДУ одночасно з документом, що підтверджує припинення особою іноземного громадянства, або з декларацією про відмову від іноземного громадянства, а заявнику видається довідка про реєстрацію особи громадянином України для подальшого оформлення паспорта громадянина України.

2.9. Посвідчення водія у відповідності до статті 29 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу та її спеціальний статус у частині підтвердження права його власника на керування транспортними засобами, виготовляється у формі картки.

На лицьовому боці посвідчення водія інформація розміщується в такій послідовності:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) ім'я особи;
- 4) дата і місце народження;
- 5) дата видачі;
- 6) дата закінчення строку дії;
- 7) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 8) серія і номер документа;
- 9) відцифрований підпис особи;
- 10) категорія;
- 11) особливі відмітки.

У лівій частині лицьового боку посвідчення водія розміщується відцифрований образ обличчя особи.

На зворотному боці посвідчення водія ліворуч друкуються номери та назви полів відповідно до інформації, що вноситься з лицьового боку посвідчення водія, та зазначається така інформація:

- 1) ім'я особи;
- 2) дата і місце народження;
- 3) дата видачі документа;
- 4) дата закінчення строку дії документа;
- 5) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 6) серія і номер документа;
- 7) відцифрований підпис особи;
- 8) категорія;
- 9) «Категорія діє з»;
- 10) «Категорія діє до»;
- 11) обмеження.

У верхній лівій частині зворотного боку посвідчення водія наноситься одномірний штрих-код. У нижній частині зворотного боку посвідчення водія зазначається унікальний номер запису в Реєстрі. Праворуч друкується таблиця, в якій зазначаються категорії транспортних засобів з піктограмами, та інформація

про категорії транспортних засобів, право на керування якими підтверджує посвідчення водія, строки дії категорії та обмеження.

2.10. Посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон у відповідності до статті 30 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу без громадянства під час перетинання нею державного кордону України і перебування за кордоном, виготовляється у формі книжечки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та яка складається з м'якої обкладинки, 16 сторінок і сторінки даних.

На обкладинці посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон містяться зображення малого Державного Герба України, назва держави українською мовою та назва документа українською і англійською мовами.

На сторінці даних інформація розміщується в такій послідовності:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) дата народження;
- 8) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 9) стать;
- 10) місце народження;
- 11) дата видачі документа;
- 12) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 13) дата закінчення строку дії документа;
- 14) відцифрований підпис особи.

У лівій частині сторінки даних розміщується відцифрований образ обличчя особи.

Строк дії посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон становить три роки.

2.11. Посвідка на постійне проживання у відповідності до статті 31 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства та підтверджує право на постійне проживання в Україні, виготовляється у формі картки, що містить безконтактний електронний носій, строком на один рік.

На лицьовому боці посвідки на постійне проживання угорі розміщується зображення малого Державного Герба України, назва держави та назва документа.

Нижче розміщується така інформація:

- 1) ім'я особи;
- 2) стать;
- 3) громадянство;
- 4) дата народження;

- 5) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 6) номер документа;
- 7) дата закінчення строку дії документа;
- 8) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 9) відцифрований підпис особи.

У лівій частині лицьового боку посвідки на постійне проживання розміщується відцифрований образ обличчя особи.

На зворотному боці посвідки на постійне проживання угорі розміщується напис: «Посвідка є власністю України». Нижче розміщується така додаткова інформація про особу:

- 1) номер дозволу на імміграцію та уповноважений суб'єкт, що його видав;
- 2) місце народження;
- 3) серія та номер паспортного документа;
- 4) країна, в якій видано паспортний документ;
- 5) місце реєстрації в Україні.

Дана стаття в частині запровадження документів, що містять безконтактний електронний носій набирає чинності з 1 січня 2018 року див. пункт 1 розділу II Закону № 1474-VIII від 14.07.2016 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України».

2.12. Посвідка на тимчасове проживання у відповідності до статті 32 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу іноземця або особу без громадянства та підтверджує законні підстави для тимчасового проживання в Україні, виготовляється у формі картки, що містить безконтактний електронний носій, видається строком на один рік.

На лицьовому боці посвідки на тимчасове проживання угорі розміщуються зображення малого Державного Герба України, назва держави та назва документа.

Нижче розміщується така інформація:

- 1) ім'я особи;
- 2) стать;
- 3) громадянство;
- 4) дата народження;
- 5) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 6) номер документа;
- 7) дата закінчення строку дії документа;
- 8) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 9) відцифрований підпис особи.

У лівій частині лицьового боку посвідки на тимчасове проживання розміщується відцифрований образ обличчя особи.

На зворотному боці посвідки на тимчасове проживання угорі розміщується напис «Посвідка є власністю України». Нижче розміщується така додаткова інформація про особу:

- 1) номер дозволу на використання праці іноземців та осіб без громадянства;
- 2) місце народження;
- 3) серія та номер паспортного документа;
- 4) країна, в якій видано паспортний документ;
- 5) місце реєстрації в Україні.

Дана стаття в частині запровадження документів, що містять безконтактний електронний носій набирає чинності з 1 січня 2018 року – див. пункт 1 розділу II Закону № 1474-VIII від 14 липня 2016 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України».

2.13. Посвідчення біженця у відповідності до статті 33 Закону № 5492-VI є паспортним документом, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання його біженцем в Україні і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України, виготовляється у формі книжечки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та яка складається з м'якої обкладинки, 16 сторінок та сторінки даних, строком на п'ять років.

На лицьовому боці обкладинки розміщуються зображення малого Державного Герба України, назва держави та назва документа.

На лівому форзаці надруковано текст: «Цей документ посвідчує особу та підтверджує факт надання їй в Україні статусу біженця».

На сторінці даних інформація розміщується в такій послідовності:

- 1) відцифрований образ обличчя особи;
- 2) ім'я особи;
- 3) дата народження;
- 4) громадянство;
- 5) відцифрований підпис особи;
- 6) держава постійного проживання особи;
- 7) стать;
- 8) сімейний стан;
- 9) рішення уповноваженого суб'єкта про визнання особи біженцем;
- 10) номер документа;
- 11) дата видачі документа;
- 12) дата закінчення строку дії документа;
- 13) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 14) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 15) місце проживання.

Сторінки з третьої до п'ятої призначені для особливих відміток.

2.14. Проїзний документ біженця у відповідності до статті 34 Закону № 5492-VI є документом, що посвідчує особу та надає право особі, якій він оформлений, на виїзд з України і в'їзд в Україну, виготовляється у формі

книжечки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, та яка складається з м'якої обкладинки, 32 сторінок та сторінки даних, видається на строк дії посвідчення біженця за умови, що посвідчення видано на п'ять років.

На лицьовому боці обкладинки розміщуються зображення малого Державного Герба України, назва держави та назва документа.

На сторінку даних інформація вноситься у такій послідовності:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 8) дата народження;
- 9) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 10) стать;
- 11) місце народження;
- 12) дата видачі документа;
- 13) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 14) дата закінчення строку дії документа;
- 15) відцифрований підпис особи;
- 16) відцифрований образ обличчя особи.

на строк дії посвідчення біженця за умови, що посвідчення видано на п'ять років.

2.15. Картка мігранта у відповідності до статті 35 Закону № 5492-VI є документом, що оформляється іноземцю або особі без громадянства з метою створення та управління національною системою ідентифікації мігрантів, має загальний стандарт і формат для міжнародного документа посвідчення особи мігранта, за допомогою якого здійснюються контроль за переміщенням мігрантів через кордон, верифікація інформації про мігрантів через національну і міжнародні бази даних правоохоронних органів, отримання статистичних даних з метою вирішення питань соціального забезпечення та оподаткування доходів мігрантів, виготовляється у формі картки, що містить безконтактний електронний носій, строком на 1 рік.

На лицьовому боці картки угорі розміщуються назва держави, назва документа та зображення малого Державного Герба України.

Нижче розміщується така інформація:

- 1) ім'я особи;
- 2) стать;
- 3) громадянство;
- 4) дата народження;
- 5) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 6) номер документа;
- 7) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);

- 8) дата видачі документа;
- 9) строк дії документа;
- 10) відцифрований підпис особи.

У лівій частині лицьового боку картки мігранта розміщується відцифрований образ обличчя особи.

На зворотному боці картки мігранта угорі розміщується напис: «Картка мігранта є власністю України». Нижче розміщується така додаткова інформація про особу:

- 1) назва та номер документа, що посвідчує особу;
- 2) держава, в якій видано паспортний документ;
- 3) місце народження;
- 4) місце реєстрації в Україні;
- 5) особливі відмітки.

2.16. Посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, у відповідності до статті 36 Закону № 5492-VI, яка в частині запровадження документів, що містять безконтактний електронний носій, набирає чинності з 1 січня 2020 року див. пункт 1 розділу II Закону № 1474-VIII від 14 липня 2016 р., є паспортним документом, що посвідчує особу його власника та підтверджує факт визнання її особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, і є дійсним для реалізації прав та виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України, виготовляється у формі книжечки, що складається з м'якої обкладинки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, 16 сторінок та сторінки даних, строком на 5 років.

На лицьовому боці обкладинки розміщуються зображення малого Державного Герба України, назва держави та назва документа.

На лівому форзаці надруковано текст: «Цей документ посвідчує особу та підтверджує факт надання їй в Україні статусу особи, яка потребує додаткового захисту».

На сторінці даних інформація розміщується в такій послідовності:

- 1) відцифрований образ обличчя особи;
- 2) ім'я особи;
- 3) дата народження;
- 4) громадянство;
- 5) відцифрований підпис особи;
- 6) держава постійного проживання особи;
- 7) стать;
- 8) реквізити рішення уповноваженого суб'єкта про визнання особою, яка потребує додаткового захисту;
- 9) номер документа;
- 10) дата видачі документа;
- 11) дата закінчення строку дії документа;
- 12) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 13) унікальний номер запису в Реєстрі.

2.17. Проїзний документ особи, якій надано додатковий захист, у відповідності до статті 37 Закону № 5492-VI, яка в частині запровадження документів, що містять безконтактний електронний носій набирає чинності з 1 січня 2018 року – див. пункт 1 розділу II Закону № 1474-VIII від 14 липня 2016 р., є документ, що посвідчує особу та надає право особі, якій він оформлений, на виїзд з України і в'їзд в Україну, виготовлятиметься у формі книжечки, що складається з м'якої обкладинки, правий форзац якої містить безконтактний електронний носій, 32 сторінок та сторінки даних, на строк дії посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, за умови що посвідчення видано на п'ять років.

На сторінку даних інформація вноситься в такій послідовності:

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) тип документа;
- 4) код держави;
- 5) номер документа;
- 6) ім'я особи;
- 7) дата народження;
- 8) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 9) стать;
- 10) місце народження;
- 11) дата видачі документа;
- 12) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 13) дата закінчення строку дії документа;
- 14) відцифрований підпис особи;
- 15) відцифрований образ обличчя особи.

У ряді підзаконних нормативно-правових актів, що визначають порядок видачі даних документів, затверджують їх зразки, на сьогоднішній день міститься невідповідність вимогам Закону № 5492-VI, а тому найближчим часом прогнозується ряд змін до підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють дані питання.

3. Особливості встановлення особи при вчинення нотаріальної дії та виконанні функцій державного реєстратора нотаріусами, визначення місця проживання

Встановлення особи нотаріусом при вчиненні нотаріальної або реєстраційної дії є чи найпершим важливим кроком для забезпечення безспірності вчинюваної нотаріальної дії законності та достовірності вчинюваної реєстраційної дії, та здійснюється з дотриманням положень Закону України №№ 5492-VI.

Разом з тим ряд нормативно-правових актів містять додаткові положення з даного питання.

Встановлення особи при вчиненні нотаріальної дії нотаріусом визначається Законом України «Про нотаріат», Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженим Наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 р. № 296/5.

Встановлення особи при виконанні функцій державного реєстратора речових прав на нерухоме майно нотаріусом визначається Порядком державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2015 р. № 1127.

Встановлення особи при виконанні функцій державного реєстратора юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців нотаріусом визначається Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV, Порядком державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 09 лютого 2016 р. № 359/5.

Законом України від 14 липня 2016 р. № 1474-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» (далі-Закон № 1474-VIII), який набрав чинності 01 жовтня 2016 року (крім окремих положень), Кабінет Міністрів України у місячний строк зобов'язано подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом; привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Відповідно до пункту 2 розділу 2 Перехідних і прикінцевих положень даного закону до приведення законодавства у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону, якщо інше не передбачено цим Законом.

При застосуванні на практиці законодавства з даного питання важливо звертати увагу на наступні аспекти.

3.1. В статті 43 Закону України «Про нотаріат» встановлено, що при вчиненні нотаріальної дії нотаріуси встановлюють особу учасників цивільних відносин, які звернулися за вчиненням нотаріальної дії.

Встановлення особи здійснюється за такими документами:

- 1) паспортом громадянина України,
- 2) іншими документами, які унеможливають виникнення будь-яких сумнівів щодо особи громадянина, який звернувся за вчиненням нотаріальної дії:
 - а) паспорт громадянина України,
 - б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон,
 - в) дипломатичний чи службовий паспорт,
 - г) посвідчення особи моряка,
 - д) посвідчення члена екіпажу,
 - е) посвідка на проживання особи, яка мешкає в Україні,
 - ж) національний паспорт іноземця або документ, що його замінює,
 - з) посвідчення інваліда чи учасника Великої Вітчизняної війни,
 - и) посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи.

Крім цього, необхідно враховувати, що у статті 13 Закону № 5492-VI викладено в новій редакції перелік документів, які посвідчують особу та відповідно до їх функціонального призначення поділяються на:

1) документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України:

- а) паспорт громадянина України;
- б) паспорт громадянина України для виїзду за кордон;
- в) дипломатичний паспорт України;
- г) службовий паспорт України;
- г) посвідчення особи моряка;
- д) посвідчення члена екіпажу;
- е) посвідчення особи на повернення в Україну;
- є) тимчасове посвідчення громадянина України;

2) документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус:

- а) посвідчення водія;
- б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- в) посвідка на постійне проживання;
- г) посвідка на тимчасове проживання;
- г) картка мігранта;
- д) посвідчення біженця;
- е) проїзний документ біженця;
- є) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту;
- ж) проїзний документ особи, якій надано додатковий захист.

Дана норма Закону № 5492-VI частково розширює перелік документів, які посвідчують особу та можуть бути використані нотаріусами для встановлення особи при вчиненні нотаріальних дій. Однак слід враховувати момент набрання чинності даним законом та застосовувати дану норму щодо документів, виданих після 01 жовтня 2016 року.

Встановлення особи за документами, що посвідчують особу нового зразка, має за завдання мінімізувати можливість підробки таких документів.

3.2. Для вчинення окремих видів нотаріальних дій, а саме **нотаріального посвідчення правочинів, не можуть бути використані наступні документи, які посвідчують особу громадянина України:**

- а) посвідчення водія;**
- б) посвідчення особи моряка;**
- в) посвідчення інваліда;**
- г) посвідчення учасника Великої Вітчизняної війни;**
- д) посвідчення, видане за місцем роботи фізичної особи (згідно із статтею 43 Закону України «Про нотаріат»).**

Крім цього, відповідно до статті 26 Закону № 5492-VI посвідчення **члена екіпажу** теж не може бути використано на території України громадянином України, якому його оформлено, для вчинення правочинів та здійснення приватних поїздок за кордон, не пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

3.3. **Встановлення осіб віком до 16 років** нотаріусами у зв'язку з відсутністю паспорта у неповнолітніх віком від 14 до 16 років мало свої особливості. Так в абзаці 4 статті 43 Закону України «Про нотаріат» та в пункті 5 глави 3 розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України було передбачено, що особа віком до 16 років встановлюється за свідцтвом про народження за умови підтвердження батьками (одним з батьків) того, що ця особа є їх дитиною.

З набранням чинності Законом № 1474-VIII терміни видачі паспортів громадянам України, які володіють неповною дієздатністю, а саме дітям – з 14 років, було приведено у відповідність з Цивільним кодексом України.

Відповідно до частини 2 статті 21 Закону № 1474-VIII кожен громадянин України, який досяг чотирнадцятирічного віку, зобов'язаний отримати паспорт громадянина України. Такий паспорт оформляється йому на 4 роки.

Тому з **01 жовтня 2016 року** при вчиненні нотаріальних дій неповнолітніми громадянами України встановлення їх особи нотаріусами здійснюється **на підставі паспорта громадянина України.**

3.4. При встановленні особи для вчинення нотаріальної дії нотаріус:

- **надає оцінку** документам, що подаються з цією метою, враховуючи вимоги абзацу 3 статті 47 Закону України «Про нотаріат», зокрема для вчинення нотаріальних дій не приймаються документи, які не відповідають вимогам законодавства, які мають підчистки або дописки, закреслені слова чи інші незастережні виправлення, документи, тексти яких неможливо прочитати внаслідок пошкодження, а також документи, написані олівцем;

- у реєстрі для реєстрації нотаріальних дій **записує** назву документа, **серію, номер, дату його видачі і найменування установи, яка його видала.** Однак при встановленні особи за паспортом нового зразка, серія буде, як така, відсутня

натомість буде унікальний номер паспорта, який і буде вказуватись у відповідній графі реєстру;

- відповідно до пункту 5 глави 7 розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України документи, за якими встановлено особу, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії, чи уповноваженого представника, **повертає** особам, що їх подали;

- при посвідченні правочинів, видачі свідоцтв чи оформленні інших документів, примірники яких залишаються у справах нотаріуса, витяг з документа, за яким встановлено особу громадянина, у якому відображено усі заповнені сторінки, що стосуються реквізитів поданого документа, його дійсності та мають значення для вчинюваної нотаріальної дії, **долучає** до справ нотаріуса.

Є позиція нотаріусів, які вважають, що сторінки у паспорті у формі пластикової картки типу ID-1 відсутні, а більшість відомостей встановлюється шляхом ознайомлення з Єдиним державним демографічним реєстром, відповідно немає можливості виконати такі вимоги даного порядку.

Однак у частині 1 статті 3 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України» від 20 листопада 2012 р. № **5492-VI**, є визначення «**сторінка даних**» – це призначений для внесення інформації про особу аркуш із спеціального матеріалу, що забезпечує персоналізацію за допомогою технологій лазерного гравіювання та лазерної перфорації для документів, виготовлених у формі книжечки, або лицьовий чи зворотний бік документа, виготовленого у формі картки.

Відповідно вбачається необхідним у передбачених Порядком вчинення нотаріальних дій нотаріусами України випадках долучення до справ нотаріуса копій сторінок паспорта у формі пластикової ID-1 картки з лицьового та зворотнього боку.

У випадках встановлення особи за паспортами старого зразка змін немає.

3.5. Щодо виконання нотаріусами вимоги пункту 8 глави 7 розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України **при посвідченні правочинів майнового характеру** необхідно зазначити наступне. Відповідно до вказаного пункту нотаріус у текстах правочинів зобов'язаний зазначити для фізичних осіб – реєстраційний номер облікової картки платника податків або серію та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті) за даними Державного реєстру фізичних осіб - платників податків.

На підтвердження наявності номера (коду) нотаріусу подається відповідна **довідка** чи **витяг** або **фотокопія** сторінки паспорта з даними про реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру, **фотокопія** якої (якого) долучається до примірника правочину, який залишається у справах нотаріуса.

Якщо особа через свої релігійні переконання у встановленому законодавством порядку відмовилась від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, **нотаріус перевіряє цей факт за відміткою у її паспорті.**

26 жовтня 2016 року Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову № 745 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 302» задля приведення у відповідність її до законодавства щодо документів, які підтверджують громадянство України. Нею передбачено, що паспорт громадянина України у вигляді ID-1 картки буде містити інформацію про податковий номер (**реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків**) або повідомлення про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (слово «**відмова**») на зворотньому боці картки. А тому, проблем із застосуванням даного положення нотаріусами не буде.

3.6. Встановлення особи при виконанні функцій державного реєстратора речових прав на нерухоме майно нотаріусом визначається пунктом 8 Порядку державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 1127 (зі змінами), яким визначено, що під час формування та реєстрації заяви у базі даних заяв **державний реєстратор, уповноважена особа встановлює особу** заявника на підставі передбаченого Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» **документа, що посвідчує таку особу.**

У разі коли заявником є іноземець, документом, що посвідчує особу такого заявника, є національний, дипломатичний чи службовий паспорт іноземця або інший документ, що посвідчує особу іноземця.

У разі коли заявником є державний службовець або посадова особа місцевого самоврядування, під час виконання посадових обов'язків документом, що посвідчує особу такого заявника, є службове посвідчення.

З набранням чинності Законом № 1474-VIII терміни видачі паспортів громадянам України, які володіють неповною цивільною дієздатністю, а саме – дітям з 14 років було приведено у відповідність з Цивільним кодексом України. Відповідно до частини 2 статті 21 Закону № 1474-VIII кожен громадянин України, який досяг чотирнадцятирічного віку, зобов'язаний отримати паспорт громадянина України, такий паспорт оформляється на 4 роки. Тому з 01 жовтня 2016 року для встановлення особи неповнолітніх громадян України з 14 років необхідно подати **паспорт громадянина України.**

3.7. Встановлення особи при виконанні функцій державного реєстратора юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців нотаріусом визначається Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 р. № 755-IV, Порядком державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та

громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України 09 лютого 2016 р. № 359/5.

В частині 2 статті 14 Закону № 755-IV встановлено, що якщо документи для державної реєстрації подаються особисто, заявник **пред'являє** свій паспорт громадянина України або тимчасове посвідчення громадянина України, або паспортний документ іноземця, або посвідчення особи без громадянства, або посвідку на постійне або тимчасове проживання.

Пунктом 5 Порядку № 359/5 (зі змінами) визначено, що під час прийняття заяви та документів для державної реєстрації, що подаються особисто заявником, державний реєстратор, уповноважена особа суб'єкта державної реєстрації встановлюють особу заявника за **документом, що посвідчує таку особу**, передбаченим Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус».

У разі коли заявником є іноземець, документом, що посвідчує особу такого заявника, є національний, дипломатичний чи службовий паспорт іноземця або інший документ, що посвідчує особу іноземця.

У разі коли заявником є державний службовець або посадова особа місцевого самоврядування при виконанні посадових обов'язків, документом, що посвідчує такого заявника, є службове посвідчення.

З 01 жовтня 2016 року для встановлення особи неповнолітніх громадян України здійснюється за **паспортом громадянина України**.

3.8. Використання при вчиненні нотаріальної дії та виконанні функцій державного реєстратора нотаріусами для встановлення особи документів старого зразка. Перехідний період на документи нового зразка.

Як зазначалось вище, запровадження паспорта-картки в Україні розпочалося у січні 2016 року, і до цього часу нові паспорти видавалися лише особам, **які досягли 16-річного віку** та оформлювали паспорт **вперше**.

З метою уникнення черг навколо оформлення нових паспортів, Кабінетом Міністрів України було прийнято рішення щодо оформлення паспорта-картки лише у певних випадках. Відповідно до нових правил, паспорт картка оформлюватиметься **як перший паспорт з 14 років, а також особам, які змінили прізвище, втратили, пошкодили паспорт, або звертаються для вклеювання фотокартки по досягненню 25- та 45-ти річного віку**

Відповідно у ряді випадків продовжуватиметься видача паспортів у формі книжечки старого зразка.

Обов'язкова заміна документів законодавством не передбачена, як наслідок всі раніше видані документи будуть чинними до завершення строку їх дії.

На такий перехідний період, нотаріуси продовжуватимуть приймати для встановлення особи, документи, які посвідчують особу нового та старого зразка у формі книжечки.

Документи нового зразка нотаріуси матимуть змогу перевіряти за допомогою зчитування смартфонами, а згодом через доступ до Єдиного державного демографічного реєстру. Крім цього, гарно видно захист паспорта у формі картки при використанні ультрафіолетового світла (лампи).

Документи старого зразка мають слабкий захист від підробки, тому важливо звернути увагу на те, що у криміналістиці випрацювані умовні рекомендації про правила огляду паспортів на предмет виявлення підробки, які прості у застосуванні особами без відповідної кваліфікації. Зокрема варто ознайомитись з працею О. В. Пчеліна, кандидата юридичних наук, старшого викладача кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання Харківського національного університету внутрішніх справ «Правила огляду паспортів та основні прийоми виявлення їх підробки».

При встановленні особи за паспортами старого зразка

1. Оглядаємо паспорт під різними кутами освітлення. Перевіряємо наявність всіх сторінок, глянцеvitість паперу. Звертаємо увагу, чи немає змін кольору і структури паперу, які залишають хімічні речовини.

Повинні насторожувати: пофарбовані плями, розводи, маслянистість, підвищена глянцеvitість в певних місцях (можливо, була підчистка з подальшою шліфівкою сторінки), скуйовдженість волокон сторінок.

2. Оглядаємо записи у паспорті. Звертаємо увагу на наявність всіх реквізитів і повних даних людини, підписів і друку. Крім того, потрібно пам'ятати, що паспорт заповнюється спеціальним чорнилом, який має особливий блиск. Не забуваймо, що на титульній сторінці не повинно бути напису «СРСР».

Повинні насторожувати: ознаки обведення літер, цифр. Різна структура чорнила. Відсутність рельєфних відбитків на фотографії. До речі, має сенс подивитися і на саме фото (а чи той це чоловік). Пам'ятаємо, що код підрозділу і цифри на круглій печатки повинні збігатися.

3. Перевіряємо аркуші паспорта. Звіряємо серію і номер на кожній сторінці, з номером і серією на першій сторінці. Якщо взяти паспорт до світла, то можна просвітити серію та номер.

Повинні насторожувати: відсутність двокольорової нитки (сторінки 10-11), записи вказані у невідповідних графах (наприклад, діти записані не на сторінках 16-17), різна структура паперу, наявність ознак обробки хімічними речовинами, відсутність ламінування, явна або прихована невідповідність фотографії, різний розмір сторінок.

4. Перевіряємо стрічку прошиття паспорту в середині, яка має бути суцільною і непошкодженою.

Можна перевіряти паспорт за допомогою ультрафіолетової лампи, що дозволить побачити нумерацію кожної сторінки, герби України на кожній сторіночці і на останній напис Україна, різнокольорові ниткоподібні рисочки в структурі папері паспорта.

Паспорти громадянина України для виїзду за кордон, фото на яких заламіноване, оглядати **обов'язково без обкладинки**, оскільки фото може бути замінене через пошкодження титульної сторінки.

Також у випадку наявності двох фотокарток в паспорті звіряти перше фото з другим, оскільки практиці відомі випадки, коли у втрачений (загублений, викрадений) паспорт, друге фото вклеювалося вже іншої людини, подібної ззовні.

При встановленні особи за документами старого зразка та за документами нового зразка дуже важливо уважно розглядати, перевіряти подані документи, звіряти зображення на фото з особою, яка пред'явила паспорт. Оскільки цілком можливий такий варіант, що паспорт виявиться справжнім, а от особа яка його пред'явила – подібною.

3.9. Безпосередній доступ нотаріусів при вчиненні нотаріальних дій до Єдиного державного демографічного реєстру, та обов'язкове використання відомостей з нього під час вчинення нотаріальних дій передбачено статтею 46-1 Закону України «Про нотаріат» у редакції від 02 листопада 2016 року.

Даною статтею передбачено, що інформація з єдиних та державних реєстрів, отримана нотаріусом під час вчинення нотаріальних дій, залишається у відповідній справі державної нотаріальної контори чи приватного нотаріуса.

Користування єдиними та державними реєстрами здійснюється **безпосередньо нотаріусом**, який вчиняє відповідну нотаріальну дію.

Виконання даної норми Закону буде можливим після прийняття ряду підзаконних нормативно правових актів та підключення нотаріусів до Єдиного державного демографічного реєстру.

3.10. Визначення реєстрації місця проживання особи, яка звертається за вчиненням нотаріальної дії, державної реєстрації прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

У зв'язку з переходом на паспорти нового зразка у формі ID-1 карток та до підключення нотаріусів та державних реєстраторів до Єдиного державного демографічного реєстру необхідно звернути увагу на наступне.

Інформація про громадянина України, яка протягом життя може змінюватися, буде записана лише до електронного чіпу паспорта у формі ID-картки, в тому числі **інформація про місце проживання**. Її можна буде змінити без необхідності виготовлення (і відповідно оплати) нового документа у підрозділі міграційної служби.

Зчитати інформацію, яка записана на чіп (окрім відбитків пальців рук) можна буде за допомогою сучасного смартфона – на сайті виробника бланків доступне для безкоштовного завантаження необхідне програмне забезпечення:

<https://pk-ukraine.gov.ua/images/download/UAID%20Reader.zip> (посилання для завантаження).

Наразі програма для зчитування електронних паспортів доступна для скачування власникам ПК та мобільних пристроїв з операційними системами Windows та Android.

Такий спосіб анонсовано Державною міграційною службою.

З метою уникнення ускладнень із підтвердженням місця реєстрації у перші місяці, разом із новим паспортом-карткою безкоштовно на вимогу особи видається паперовий витяг з реєстру. Витяг не потрібно носити із паспортом – він подається лише у випадках, коли необхідно підтвердити документально місце реєстрації та за умови, що установа, яка вимагає такого підтвердження, не має технічної можливості зчитати інформацію з чіпа.

Відповідно до статті 12 Закону № 5492-VI довідка про внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру та видані документи складається у формі **витягу** з Реєстру. Порядок видачі довідки та її форма встановлюються Кабінетом Міністрів України.

У паспорти старого зразка у формі книжечки продовжуватиметься проставлення штампів із зазначенням адреси місця проживання особи.

За процедурою відповідно до Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 р. № 1382-IV **реєстрація місця проживання особи** – це внесення інформації до реєстру територіальної громади, документів, до яких вносяться відомості про місце проживання/перебування особи, із зазначенням адреси житла/місця перебування із подальшим внесенням відповідної інформації до Єдиного державного демографічного реєстру в установленому Кабінетом Міністрів України порядку; **зняття з реєстрації місця проживання особи** - внесення інформації про зняття з реєстрації до реєстру територіальної громади, документів, до яких вносяться відомості про місце проживання/перебування особи, із зазначенням адреси житла/місця перебування із подальшим внесенням відповідної інформації до Єдиного державного демографічного реєстру в установленому Кабінетом Міністрів України порядку. Кабінетом Міністрів України з **цією метою** прийнято Постанову «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру» від 2 березня 2016 р. № 207.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11 грудня 2003 р. № 1382-IV органом реєстрації (виконавчим органом сільської, селищної або міської ради або сільський голова (у разі, якщо відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено) особі за її вимогою видається документ, який підтверджує реєстрацію місця проживання або місця перебування особи – **довідка про реєстрацію місця проживання**.

Такі довідки видаються органами реєстрації або центрами надання адміністративних послуг і є підставою, серед іншого, для внесення відомостей про місце проживання або перебування особи до Єдиного державного демографічного реєстру.

Встановлення реєстрації місця проживання особи нотаріусом може здійснюватись:

- за штампом у паспорті громадянина України старого зразка у формі книжечки;
- за витягом з Єдиного державного демографічного реєстру;
- за довідкою органу реєстрації;
- за даними безконтактного носія інформації (чіпа) у паспортах нового зразка у формі ID-картки, у разі наявності можливості зчитування такої інформації;
- за даними безпосереднього доступу до Єдиного державного демографічного реєстру відповідно до статті 46-1 Закону України «Про нотаріат», після надання доступу.

При встановленні місця реєстрації на підставі витягу з Єдиного державного демографічного реєстру необхідно враховувати, що відомості з відповідного органу реєстрації при відсутності можливості обміну інформацією між відповідним реєстром територіальної громади та Єдиним державним демографічним реєстром, до 01 січня 2017 року подаються органами реєстрації до відповідного підрозділу Державної міграційної служби у 7-денний термін, відповідно у Єдиному державному демографічному реєстрі можуть відобразитися з запізненням.

4. Особливості перевірки фактів реєстрації та розірвання шлюбів з огляду на законодавчі зміни

01 жовтня 2016 року частково набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України» № 1474-VIII від 14 липня 2016 року (далі Закон №№ 1474-VIII)

Серед ряду змін до законодавства, даним Законом:

виключено частину десяту статті 14, яка передбачала, що про державну реєстрацію шлюбу в паспортах громадянина України осіб, які зареєстрували шлюб, робиться відмітка із зазначенням прізвища, імені, по батькові і року народження другого з подружжя та місця і дати такої реєстрації;

виключено частину восьму статті 15, яка передбачала, що про державну реєстрацію розірвання шлюбу в паспортах громадянина України осіб робиться відмітка про розірвання шлюбу із зазначенням прізвища, імені та по батькові особи, з якою розірвано шлюб, та місця і дати державної реєстрації розірвання шлюбу, а також те, що відмітка про розірвання шлюбу за рішенням суду робиться в паспортах громадянина України осіб, шлюб між якими розірвано, у разі їх звернення до органу державної реєстрації актів цивільного стану.

Відповідно такі відмітки про реєстрацію та про розірвання шлюбу в паспортах громадян України старого зразка у формі книжечки з 01 жовтня 2016 року проставлятися не будуть.

Відповідно при вчиненні нотаріальних дій перевірка фактів реєстрації/розірвання шлюбу нотаріусами при вчиненні нотаріальних дій здійснюється за документами, визначеними Сімейним кодексом України та Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану».

Відповідно до частини 3 статті 27 Сімейного кодексу України, державна реєстрація шлюбу засвідчується свідоцтвом про шлюб. Таке свідоцтво з 01 жовтня 2016 року видається кожному з подружжя.

Відповідно до частини 3 статті 115 Сімейного кодексу України розірвання шлюбу:

- здійснене органами державної реєстрації актів цивільного стану – засвідчується свідоцтвом про розірвання шлюбу (видається кожному з колишнього подружжя);

- документом, що засвідчує факт розірвання шлюбу судом – є рішення суду про розірвання шлюбу, яке набрало законної сили (з 27 липня 2010 року, моменту набрання чинності Законом України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»).

З внесенням змін до Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні, затверджених Наказом Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5, що діють на сьогодні у редакції наказу Міністерства юстиції України від

24 грудня 2010 р. № 3307/5, введенням в дію Державного реєстру актів цивільного стану (початок роботи 20 грудня 2008 року), з особливою структурною побудовою та наповненням, законодавець практично з 2008 року обрав **заявний принцип** повідомлення особи про сімейний стан при укладенні шлюбу.

Зокрема органами державної реєстрації актів цивільного стану було припинено видачу довідок про сімейний стан.

Відтак на сьогодні пункт 6 глави 2 розділу III ПРАВИЛ державної реєстрації актів цивільного стану в Україні визначає, що у разі необхідності підтвердження сімейного стану з метою реєстрації шлюбу в іншій державі громадяни України та особи без громадянства, які проживають в Україні, та громадяни України, які проживають за кордоном, подають заяву, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідченою, у якій особа повідомляє про себе, що вона ніколи не перебувала у шлюбі, або про те, що вона раніше перебувала у шлюбі, але зараз її шлюб припинено.

У Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України теж закладено **заявний принцип повідомлення особи про сімейний стан** у випадку, якщо особа неодружена, або вдова/вдівець.

Пунктом 4.4. глави 1 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України передбачено, що правочин щодо розпорядження майном може бути посвідчений нотаріусом без згоди другого з подружжя у разі, якщо з

- документа, що посвідчує право власності,
- договору, укладеного між подружжям,
- акта цивільного стану про укладення шлюбу,
- інших документів

впливає, що зазначене майно є особистою приватною власністю одного з подружжя, тобто набуто до реєстрації шлюбу, за час шлюбу, але на умовах, передбачених шлюбним або іншим договором, укладеним між подружжям, за договором дарування, або в порядку спадкування, або за кошти, які належали їй (йому) особисто, тощо.

Про перевірку цих обставин нотаріус робить **відмітку на примірнику правочину**, що залишається в матеріалах нотаріальної справи, з посиланням на реквізити відповідних документів, **якщо ці документи не приєднуються** до примірника такого правочину.

Пунктом 4.4. глави 1 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України передбачено, що при посвідченні нотаріусом правочинів щодо відчуження майна від імені **особи, у якої немає чоловіка або дружини (неодружена /неодружений, удова/удівець)**, відчужувач подає відповідну заяву, у якій також зазначається, що майно, яке є предметом цього правочину, не є спільною сумісною власністю. Нотаріус доводить зміст такої заяви до відома другого учасника правочину та зазначає про це в його тексті. Така заява повинна виходити особисто від відчужувача, а в разі вчинення правочину через представника – від представника, якщо відчужувач надав йому право при оформленні правочину подавати від його імені заяву про належність йому (відчужувачу) майна на праві особистої приватної власності.

Відповідно нотаріуси продовжуватимуть виконувати вказані положення Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та у разі необхідності звертатися до статті 46 Закону України «Про нотаріат» за отриманням необхідних відомостей або документів.

Згідно зі статтею 3 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» відомості про народження фізичної особи та її походження, усиновлення, позбавлення та поновлення батьківських прав, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть підлягають обов'язковому внесенню до **Державного реєстру актів цивільного стану громадян та Єдиного державного демографічного реєстру** в обсязі, визначеному Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». Внесення до даного реєстру відомостей про народження фізичної особи та її походження, шлюб, розірвання шлюбу, зміну імені, смерть здійснюється реєстратором одночасно із складенням відповідного **актового запису цивільного стану** (документа органу державної реєстрації актів цивільного стану, який містить персональні відомості про особу та підтверджує факт проведення державної реєстрації акта цивільного стану, що є безспірним доказом фактів, реєстрація яких посвідчується, до спростування його в судовому порядку). Копії актових записів цивільного стану видаються органами державної реєстрації актів цивільного стану (далі – органи ДРАЦС) на запит нотаріуса, у веденні якого перебуває спадкова справа.

Повторна видача документів про державну реєстрацію актів цивільного стану визначається Розділом 4 Правил державної реєстрації актів цивільного стану, затверджених Наказом Міністерства юстиції України 18 жовтня 2000 р. № 52/5 зі змінами.

Про внесені відомості до Державного реєстру актів цивільного стану органами ДРАЦС видається інформація з даного реєстру у формі **витягів** відповідно до пунктів **13-18** Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1064 зі змінами внесеними Постановою Кабінету Міністрів України № 806 від 09 листопада 2016 р. (далі – Порядок № 1064).

Згідно з абзацом 6 пункту 2 вищевказаного Порядку № 1064 **витяг** з вказаного реєстру визначено як документ, що видається фізичній чи юридичній особі реєстратором або посадовій особі органу державної влади, **нотаріусу**, шляхом безпосереднього доступу до реєстру у випадках, передбачених законом, за затвердженими Мін'юстом формами.

Безпосередній доступ нотаріусів при вчиненні нотаріальних дій до Державного реєстру актів цивільного стану передбачено статтею 46-1 Закону України «Про нотаріат» у редакції від 02 листопада 2016 року. Інформація з Єдиних та Державних реєстрів, що буде отримана нотаріусом під час вчинення нотаріальних дій, залишатиметься у відповідній справі державної нотаріальної контори чи приватного нотаріуса.

На виконання цих положень Закону України «Про нотаріат» Постановою Кабінету Міністрів України № 806 від 09 листопада 2016 р. пункт 19¹ Порядку

№ 1064 доповнено тим, що у разі, коли доступ до Державного реєстру актів цивільного стану надається державному нотаріусу, договір укладається між державною нотаріальною конторою, державним нотаріальним архівом, де працює такий нотаріус, та адміністратором такого реєстру. У разі коли доступ до такого реєстру надається приватному нотаріусу, договір укладається між приватним нотаріусом та адміністратором такого реєстру. Надання такого доступу нотаріусам до реєстру зніме ряд питань щодо встановлення фактів реєстрації/розірвання шлюбу.

До надання безпосереднього доступу до Державного реєстру актів цивільного стану, а також і згодом, нотаріусам необхідно впроваджувати індивідуальний та комплексний підхід до кожної справи, уважно застосовувати норми законодавства, з огляду на їх дію в часі.

В роботі необхідно буде також враховувати, що Державний реєстр актів цивільного стану розпочав роботу фактично у третій декаді грудня 2008 року. Інформація з метричних книг та інших паперових носіїв про реєстрацію актів цивільного стану по Україні вносилась частинами з різними темпами. Значна частина інформації не внесена. Отже, буде необхідність звернення у ряді випадків для уточнення відомостей до паперових носіїв.

5. Єдиний державний демографічний реєстр. Реєстри територіальних громад.

В Україні функціонує Єдиний державний демографічний реєстр (далі – реєстр), як електронна інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для зберігання, захисту, обробки, використання і поширення визначеної Законом № 5492-VI інформації про особу та про документи, що оформлюються із застосуванням засобів Реєстру.

Реєстр ведеться з метою:

- **ідентифікації особи для оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсними та знищення передбачених Законом документів;**

- **для обліку інформації про реєстрацію місця проживання чи місця перебування, що використовується у межах, визначених законодавством про свободу пересування та вільний вибір місця проживання.**

Реєстр є функціонально єдиною системою, що складається з головного та резервного обчислювальних центрів і вузлів уповноважених суб'єктів, що визначено у статті 5 Закону № 5492-VI.

До Реєстру згідно із статтею 7 Закону № 5492-VI вноситься інформація про особу:

- 1) ім'я особи;
- 2) дата народження/смерті;
- 3) місце народження;
- 4) стать;
- 5) дата внесення інформації про особу до Реєстру;
- 6) відомості про батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників та інших представників;
- 7) відомості про громадянство або його відсутність та підстави набуття громадянства України;
- 8) реквізити документів, виданих особі засобами Реєстру, а також документів, на підставі яких видані такі документи (тип, назва документа, серія, номер, дата видачі та уповноважений суб'єкт, що видав документ, строк дії документа);
- 9) реквізити документів, що підтверджують смерть особи або визнання особи померлою чи безвісно відсутньою;
- 10) відцифрований зразок підпису особи;
- 11) відцифрований образ обличчя особи;
- 12) відцифровані відбитки пальців рук особи (у разі оформлення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, дипломатичного паспорта України, службового паспорта України, посвідчення особи моряка, посвідчення члена екіпажу, посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон, посвідки на постійне проживання, посвідки на тимчасове проживання, посвідчення біженця, проїзного документа біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, проїзного документа особи, якій надано додатковий захист, картки мігранта);

13) за згодою особи – відцифровані відбитки пальців рук особи (у разі оформлення паспорта громадянина України);

14) додаткова змінна інформація про місце проживання, про народження дітей, про шлюб і розірвання шлюбу, про зміну імені, у разі наявності – інформація про податковий номер (реєстраційний номер облікової картки платників податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків) або повідомлення про відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган), а також про місце роботи та посаду (у разі оформлення посвідчення члена екіпажу).

У разі відсутності інформації про певні відомості, передбачені Законом № 5492-VI, вноситься відповідна відмітка. Інформація, що зазнавала змін, зберігається з відповідною приміткою.

Особи, персональні дані яких внесені до Єдиного державного демографічного реєстру, **мають право на:**

- отримання інформації про наявність запису в Реєстрі стосовно неї;
- вимогу щодо поновлення і виправлення інформації про неї;
- забезпечення захисту своїх прав, якщо її запит або вимогу про виправлення своїх персональних даних не задоволено;
- безоплатне отримання довідки про внесення інформації до Реєстру або витягу з Реєстру;
- отримання від уповноважених суб'єктів на безоплатній основі повідомлення про кожен випадок звернення щодо передачі інформації про неї з Реєстру.

Усі документи, які посвідчують особу та видача яких передбачена Законом № 5492-VI, реєструються в даному реєстрі.

Реєстри територіальних громад.

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» з 04 квітня 2016 року повноваження у сфері реєстрації місця проживання фізичних осіб, які належали Державній міграційній службі, делегуються **виконавчим органам сільських, селищних, міських рад.**

Положеннями вищевказаного Закону визначено, що виконавчий орган сільської, селищної або міської ради або сільський голова (у разі, якщо відповідно до закону виконавчий орган сільської ради не утворено), є **органом реєстрації**, що здійснює: реєстрацію, зняття з реєстрації місця проживання особи на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, на яку поширюються повноваження відповідної сільської, селищної, або міської ради; передачу інформації та внесення у встановленому законом порядку відомостей про

реєстрацію та зняття з реєстрації місця проживання чи перебування до Єдиного державного демографічного реєстру.

На виконання вищевказаного Закону кожний районний сектор Управління ДМС до 4 квітня 2016 року мав передати відповідним виконавчим органам міської, сільських рад, об'єднаних територіальних громад картотеки, що складаються з відомостей про реєстрацію у формі картки реєстрації особи та адресної картки.

ДМС, згідно прийнятого Закону України, втратила з 4 квітня 2016 року свої повноваження щодо проведення реєстрації та зняття з реєстрації місця проживання громадян.

У відповідності до пункту 3 Правил реєстрації місця проживання, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від **2 березня 2016 р. № 207** для потреб реєстрації місця проживання/перебування орган реєстрації формує та веде реєстр територіальної громади, є його розпорядником.

До **реєстру територіальної громади** відповідно до вказаних Правил реєстрації місця проживання вносяться такі дані про особу:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові;
- 2) дата та місце народження;
- 3) місце проживання/перебування;
- 4) відомості про громадянство;
- 5) унікальний номер запису в Реєстрі (якщо така інформація внесена до паспорта громадянина України);
- 6) дата реєстрації місця проживання;
- 7) прізвище, ім'я та по батькові представника, якщо він діє від імені особи, та відомості про документ, що посвідчує повноваження представника;
- 8) інформація про попереднє місце проживання;
- 9) дата зняття з реєстрації місця проживання (після вибуття особи).

Також до реєстру територіальної громади вносяться найменування органу реєстрації, прізвище, ім'я, по батькові та посада особи, яка вносила записи до реєстру.

ДМС та її територіальні органи контролюють дотримання органами реєстрації вимог законодавства з питань реєстрації місця проживання, а також їх діяльність у сфері реєстрації/зняття з реєстрації місця проживання/перебування осіб.

Законодавством передбачено обмін інформацією між Єдиним державним демографічним реєстром та реєстрами територіальних громад в електронному режимі.

Однак до налагодження такої комунікації, на період до 1 січня 2017 року інформація від виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, їх посадових осіб, сільських голів, що здійснюють реєстрацію/зняття з реєстрації місця проживання/перебування фізичних осіб, до Єдиного державного демографічного реєстру **може передаватися в паперовому та електронному вигляді**. До підключення відомчої інформаційної системи реєстру територіальної громади до Реєстру або авторизації органу реєстрації програмними засобами

ДМС інформація про реєстрацію передається протягом **семи календарних днів** до територіального підрозділу ДМС відповідно до території обслуговування органу реєстрації в паперовому та електронному вигляді за встановленими формами.

Використані нормативно-правові акти.

1. Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»

2. Закон України від 14.07.2016 № 1474-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, спрямованих на лібералізацію Європейським Союзом візового режиму для України»

3. Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII «Про нотаріат»

4. Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»

5. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України»

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 № 1127 «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень»

7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.02.2016 № 104 «Про затвердження Порядку використання безконтактного електронного носія, який імплантовано в паспорт громадянина України»

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 302 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України»

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 622 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення посвідчення члена екіпажу»

10. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 487 «Про затвердження зразка та технічного опису бланка дипломатичного паспорта України з безконтактним електронним носієм»

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 486 «Про затвердження зразка та технічного опису бланка службового паспорта України з безконтактним електронним носієм»

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 № 154 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення проїзного документа біженця з безконтактним електронним носієм»

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 № 152 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення паспорта громадянина України для виїзду за кордон, його тимчасового затримання та вилучення»

14. Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05.2014 № 153 «Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, знищення посвідчення

особи без громадянства для виїзду за кордон з безконтактним електронним носієм»

15. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 2016 р. № 207 «Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру».

16. Закон України від 11 грудня 2003 р. № 1382-IV «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні».

17. Закон України від 01 липня 2010 р. № 2398-VI «Про державну реєстрацію актів цивільного стану».

18. Наказ Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р. № 52/5 «Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні».

19. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2007 р. № 1064 «Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру актів цивільного стану громадян».

Методичні матеріали підготовлено Комісією Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності за результатами семінарів НПУ Київ-Дніпро-Харків 09-10-11 листопада 2016 року.

Робота над даним проектом здійснена членами Комісії Нотаріальної палати України з аналітично-методичного забезпечення нотаріальної діяльності – Інною Бернацькою (основний автор), Дмитром Кирилюком (головний редактор), членами Комісії.

**Голова Комісії Нотаріальної палати України
з аналітично-методичного
забезпечення нотаріальної діяльності**

Д.В. Кирилюк

**Методичні рекомендації розроблено
Нотаріальною палатою України за рахунок
членських внесків!!!**

**В кого є борг прохання обов'язково
погасити свою заборгованість!**

Нагадуємо, що членські внески до Нотаріальної палати України сплачуються нотаріусами України починаючи з **01 травня 2013 року**:

з **01.05.2013 р. по 30.11.2013 р. - 95,58 грн.**

з **01.12.2013 р. по 31.08.2015 р. - 101,50 грн.**

з **01.09.2015 р. по 30.04.2016 р. - 114,83 грн.**

з **01.05.2016 р. по 30.09.2016 р. - 120,83 грн.**

з **01.10.2016 р. по 31.12.2016 р. - 114,83 грн.** (п.7.10 Статуту НПУ нової редакції)

**Реквізити для перерахування членських внесків
до Нотаріальної палати України:**

АТ «УКРЕКСІМБАНК» в м. Києві р/р 26003010085291

МФО 322313

Код ЄДРПОУ: 38684025